

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Homiliarium Pauli Diaconi - Cod. Aug. perg. 19

Paulus <Diaconus>

[S.l.], [9. Jh.]

Beatus Augustinus: Homilie zu der Evangelienlesung

[urn:nbn:de:bsz:31-6704](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-6704)

ITEM IN NATAL VNI
US APOSTOLI.

IN SCII EYA S IC IOHAN.

In illo temp: Dixit ihs discipu
lis suis: Haec mando uobis
ut diligatis inuicem. Et ret.

OMNIBUS BEATI AUGUSTINI
DE HAD LECTIO NE

AEC MANDO

uobis ut diligatis inuicem. Ac per hoc in
tellegere debemus.
hunc esse fructum

nostrum de quo ait. Ego uos
elegi & extis. & fructum ad
feratis & fructus uester mane
at. Et quod adiunxit. ut
quodcumque petieritis patrem
in nomine meo. d& uobis.

Tunc utique dabit nobis. si dili
gamus inuicem. Cum & hoc
ipsum ipse dederit nobis. qui
nos elegit non habentes fruc
tum. quia non eum nos elegera
mus. Et posuit nos ut fruc
tum adferamus. hoc est inuicem
diligamus. Quem fructum si
ne illo adferre non possumus.
sicut palmites facere sine uite
nihil possunt. Caritas ergo
est fructus noster. quam de
finit apostolus de corde puro
& conscientia bona & fide non
ficta. Hac diligamus inuicem.

haec diligimus dm. **Q**uia
uera dilectione diligeremus
inuicem. nisi diligenter dm.

Diligit enim unus quisq; proxi
mum tamquam se ipsum. dili
git dm. Nam si dm non diligit.
nec ipsum non diligit. In his au
tem caritatis duobus praeceptis.
totalis lex pend& & prophetae.

Hic est fructus noster. De fruc
tu itaque nobis mandans. haec
mando inquit uobis ut diligatis
inuicem. Adiecit atque ait.

Si mundus uos odit. scitote quia
me priorem uobis odio habuit.

Cur ergo se membrum supra uer
ticem extollit. Securuset in
corpore. si non uis odium mundi
sustinere cum capite.

Si de mundo inquit essetis. mun
dus quod suum erat diliger&.

Vniuersae hoc utique dicit eccle
siae. quam plerumque & iam
ipsam mundi nomine appellat.
sicut illud est. Oserat in xpo
mundum reconcilians sibi.

Totus ergo mundus ecclesia. & to
tus mundus odit ecclesiam.

Mundus igitur odit mundum. ini
micus reconciliatum. damnatur
saluatum. inquinatum mundatum.

Denique cum dixisset. si de mundo
fissetis mundus quod suum erat
diliger&. continuo subiecit.

quia

Recusat ee

Quia uero de mundo non estis. sed
ego elegi uos de mundo. propter ea
odit uos mundus. Ergo & ipsi in
de erant. Unde ut non essent. elec
tisunt inde. non meritis suis. quo
rum nulla bona praecesserant.
opera. non natura. quae tota fue
rat per liberum arbitrium in ip
sa radice uitiosa. sed gratuita
hoc est uera gratia. Qui enim
de mundo mundum elegit. fecit
quod deligeret. non inuenit.

Memento te inquit sermonis mei
quem ego dixi uobis. non est ser
uus maior domino suo. Sime
persecuti sunt. & uos persequentur.
Si sermonem meum seruauerunt.
& uestrum seruabunt.

Dicendo autem non est seruus maior
domino suo. nonne euidenter
ostendit quem admodum intelle
gere debeamus. quod superius
dixerat. iam non dico uos seruos.
Ecce enim seruos ^{est} dicit. nam
quid est aliud. non est seruus ma
ior domino suo. Sime persecuti
sunt. & uos persequentur.

Manifestum est igitur illum seruum
qui non manet in domo in aeternum.
illum pertinentem ad timorem
quem foras caritas mittit. esse in
tellegendum. ubi dictum est. iam non
dico uos seruos. Hic autem ubi
dicitur. non est seruus maior do

minosuo. sime persecuti sunt. & uos
persequentur. illum significari ser
uum. pertinentem ad timorem castum.
qui per manet in saeculum saeculi.

Hic enim seruus est auditurus. euge
bone serue. intra in gaudium domi
nitui. Sed haec omnia inquit fa
ciunt uobis propter nomen meum
quia nesciunt eum qui misit me.

Quae omnia facient. nisi quae dixit.
Odio habebunt scilicet. & sequentur.
sermonemque contemnant.

Quo si sermonem non seruauerint. **I**
nec tamen odissent eos. neque per
sequerentur. uel & iam si odissent.
nec tamen persequerentur. non om
nia facerent. Haec autem
omnia facient uobis inquit prop
ter nomen meum. quid est aliud
dicere. quam me in uobis odio ha
bebunt. me in uobis persequentur.
& sermonem ur̄m. quia meus est
ideo non seruabunt. Haec enim
omnia facient uobis propter no
men meum. ^{non} uestrum. sed meum.

Quomodo ergo erit uerum. haec om
nia facient uobis propter nomen
meum. cum illi non propter nomen
xpi faciant. id est propter iustitiam.
sed propter iniquitatem suam.
Haec quaestio ita soluitur. si eo mo
do intellegamus dictum. haec om
nia facient uobis propter nomen
meum. ut totum referatur ad iustos.

Tantum dictum sit. haec omnia pa-
 tiemini ab eis propter nomen me-
 um. ut hoc sit facient uobis. quod
 est pati emini ab eis. Item quaeri
 potest si etiam mali faciunt perse-
 cutionem malis. sicut impii reges
 & iudices cum essent persecutores
 piorum. utique & homicidas. & ad-
 ulteros. & quoscumque maleficos.
 quos contra leges publicas fecisse
 cognoscerent. puniebant. quomodo
 intellegendum est quod ait dñs.
 si de mundo essetis. mundus quod su-
 um erat diligeret. Neque enim
 quos punit diligit mundus. a quo ui-
 demus supra dicta scelerum genera
 plerumque puniri. Nisi quia mun-
 dus est in eis a quibus talia scelera pu-
 niuntur. mundus & in eis a quibus
 talia scelera diliguntur.

Mundus itaque ille qui intellogitur
 immalis atque impius. & odit quod
 suum est. ex ea parte hominum qua
 sceleratis nocet. & diligit quod suum
 est ex parte hominum qua eisdem
 ipsis consceleratis fauet. Ergo
 haec omnia facient uobis propter
 nomen meum. uel ita dictum est prop-
 ter quod uos patimini. uel ita prop-
 ter quod ipsi faciunt. Quia hoc
 in uobis dum persequuntur oderunt.
 Et addit. quia nesciunt eum qui me-
 misit. Hoc secundum eam scienti-
 am dictum intellegendum est. de

qua & alibi scriptum est. Scire au-
 tem te. sensus est consummatus.
 Hac quippe scientia. qui sciunt pa-
 trem a quo missus est xps. nullo
 modo persequuntur eos quos colligit
 xps. quia & ipsi cum eis colliguntur
 a xpo. Simon uenissim & locutus
 eis fuissim. peccatum non haberent.
 Iudaeos ostendit expressius. debis
 enim dicit. Simon uenissim & locu-
 tus fuissim eis. peccatum non habe-
 rent. Oequibus dicebat.
 Sime persequitisunt. & uos persequen-
 tur. Si sermonem meum seruauere-
 runt. & uerbum seruabunt.
 Sed haec omnia facient uobis prop-
 ter nomen meum. quia nesciunt
 eum qui misit me. His enim uer-
 bis & ista subiungit. Simon uenis-
 sim & locutus fuissim eis. pecca-
 tum non haberent. Iudaei ergo
 persequitisunt xpm. quod euidentis-
 sime indicat euangelium.
 Iudaeis locutus est xps. non alius gen-
 tibus. Iudaeos ergo uoluit intellegi
 mundum. qui odit xpm & discipu-
 los eius. immo uero non in solis. sed
 hos quoque ad eundem mundum per-
 tinere monstrauit. Quid est ergo
 si non uenissim peccatum non haberent.
 numquid sine peccato erant iudei.
 ante quam xps ad eos in carne ue-
 nisset. quis hoc uel stultissimus dixerit.
 Sed magnum quoddam peccatum

non omne peccatum quasi subgene-
rali nomine uult intellegi: hoc est
enim peccatum . quo tenentur cunc-
ta peccata . Quod unus quisque
si non habeat . dimittantur ei cuncta
peccata . Hoc est autem quod non
crediderunt in xpm . qui propter ea
uenit ut credatur in eum .

Hoc peccatum si non uenisset . non
utique haberent . Aduentus
quippe eius quantum credentibus
salutaris . tantum non credentibus
scitabilis factus est . Sed adiunxit
atque ait . nunc autem excusatio-
nem non habent de peccato suo : po-
test mouere quaerentes . utrum hi
ad quos non uenit xps . nec locutus
est eis . habeant excusationem de pec-
cato suo . Si enim non habent cur
id dictum est propter ea istos non
habere quia uenit & locutus est eis .
si habent autem . utrum ad hoc habe-
ant ut poenis alienentur . an ut mi-
tius puniantur . Ad haec inqui-
sita pro meo captu dno . donante
respondeo . Habere illos excusati-
onem non de omni peccato suo . sed
hoc peccato quod in xpm non credi-
derunt . ad quos non uenit & qui-
bus non est locutus . Sed non in
eos sunt numero ad quos in discipu-
lis uenit . & quibus per discipulos est
locutus . Quod & nunc facit .
Nam per ecclesiam suam uenit ad

gentes . & per ecclesiam suam loqui-
tur gentibus . Ad hoc enim per-
tinet quod ait . qui uos recipit .
me recipit . & qui uos spernit . me
spernit . Qui me odit . & patrem
meum odit . Qui superius dixerat
haec facient uobis . quia nesciunt
eum qui misit me . Non itaque
dissimulanda nascitur quaestio .
quomodo possint odisse quem ne-
sciunt . Si enim dm non quod est
ipse . sed nescio quid aliud eum sus-
picantur . aut credunt . & hoc ode-
runt . utique non ipsum oderunt .
sed quod sua mendaci suspitione
uel uana credulitate concipiunt .
Si autem quod est . hoc de illo sentiunt .
quomodo eum nescire dicuntur .
Et de hominibus quidem fieri potest .
ut eos saepe quos numquam uidi-
mus diligamus . Ac per hoc nec
illud contrario impossibile est . ut eos
quos numquam uidimus oderimus .
Fama quippe de aliquo sermocinan-
te seu bene seu male fit . non in me-
rito . ut amemus uel oderimus ig-
notum . Sed si fama sit uerax .
quomodo est de quo uera dicimus
dicendus ignotus . An quia eius
faciem non uidimus . quam cum & ip-
se non uideat . nulli tamen potest
notitior esse quam sibi .
Non igitur in eius facie corporali nobis
intimatur cuiusque noticia . sed

tunc nobis ad cognitionem patet . quando eius mores & uita non latet . 7 Alioquin nec se ipsum nosse quisquam potest . qui uidere faciem suam non potest . 7 Sed utique tanto certius quam notus est alius ipse se nouit . quanto certius interiore conspectu potest uidere quod sapit . uidere quod cupit . uidere quod uiuit . 7 Proinde sicut fieri potest . ut homo bonus hominem bonum oderit nesciens . uel potius diligit nesciens . Ipsum enim diligit cum bonum diligit . quia id quod est ille . hoc iste diligit . Oderit autem nesciens . non ipsum . sed quod putat esse ipsum . Ita fieri potest . ut & iam homo iniustus . hominem oderit iustum . & tamen dum eum credit iniustum . diligit non ipsum . sed quod putat esse ipsum . 7 Quem admodum autem hominem sic & dñm . Denique si interrogarentur iudaei utrum diligerent dñm . quid se aliud quam diligere responderent . nec ex animo mentientes . sed errando potius opinantes . 7 Quomodo enim diligerent patrem ueritatis . qui haberent odio ueritatem . 7 Nolunt enim sua facta damnari .

et hoc habet ueritas . ut talia facta damnentur . 7

Tantum igitur oderunt ueritatem . quantum oderunt suas poenas . quas talibus inrogat ueritas . 7 Nesciunt autem illam esse ueritatem . qua tales quales ipsi sunt . damnat . 7

Oderunt ergo quam nesciunt . & cum illam oderunt . profecto & eum de quo nata est . nisi odisse non possunt . 7 Ac per hoc quia ueritatem qua iudicante damnantur de patre donatum nesciunt . utique etiam ipsum & nesciunt & oderunt . 7

Si opera non fecissem in eis . quae nemo alius fecit . peccatum non haberent . 7 Peccatum illud scilicet & magnum de quo & superius ait . 7

Si non uenissem & locutus eis fuisset . peccatum non haberent . 7

Hoc est peccatum . quo in eum loquentem & operantem non crediderunt . 7

Sed quid est quodcum dixisset . si opera non fecissem in eis . mox addit . quae nemo alius fecit . 7

Nulla quippe in operibus xpi uidentur esse maiora quam suscitatio mortuorum . 7 Quod scimus etiam antiquos fecisse prophetas . 7

Fecit enim helias . fecit heliseus . & cum in hac carne uiueret . & cum in suo monumento sepultus

iaceret . Nam quidam postan
 tes mortuum cum inuentibus
 hostibus eo refugissent . eum que
 ibi posuissent . continuo resurrexit .
Fecit tamen aliqua xps quae ne
 mo alius fecit . Quod quinq
 milia hominum . de quinque
 & quattuor milia . de septem pa
 nibus paut . Quod super a
 quas ambulauit . & petro ut hoc
 faceret praestitit . Quod a
 quam mutauit in uinum . quod
 aperuit oculos cecinati . & alia
 multa quae commemorare lon
 gum est . Sed respondetur no
 bis . & alios fecisse quae ipse non
 fecit . & quae nemo alius fecit .
Quis enim nisi moyses aegyptios
 plagis tot tantisque percussit . di
 uiso mari populum duxit . & man
 na de caelo esurientibus impetra
 uit . aquam de petra sitientibus
 fudit . Quis nisi ihu naue popu
 lo transiit iordanis fluentia di
 uisit . & currentem solem emis
 sam ad dnm orationem frenauit .
Quis praeter samson propter suam
 sitim maxilla mostui asini exun
 dante satiatus est . quis praeter
 heliam curru igneo in alta sub
 uectus est . Quis praeter heli
 seum quod paulo ante commemo
 rari sepulto suo cadauere . alte
 rius sed reddidit uitae .

Quis praeter danielem inter ora in
 clusorum secum leonum esurien
 tium . uixit innocuus . Quis pre
 ter tres uiros . Ananiam . Azariam
 Misabelem . inflammis ardentib.
 & non urentibus deambulauit in
 lesus . Praeter eo cetera . quo
 haec satis esse arbitror . quibus de
 monstretur . & alios scos quaedam
 opera miranda fecisse quae nemo
 alius fecit . Sed quia multa
 uitia & malas ualeitudines uersa
 tionesque mortalium tanta po
 testate sanaret . nullus omnino
 legitur antiquorum . Ut enim
 taceantur quod uiuendo sicut oc
 currebant saluos singulos fecit .
 marcus euangelista quodam loco ait .
Vespera autem facta cum occidisset
 sol . adferebant ad eum omnes male
 habentes . & daemonia habentes .
 & erat omnis ciuitas congregata ad
 ianuam . & curauit multos qui uexa
 bantur uariis languoribus . & dae
 monia multa eiciebat .
Ida autem cum commemorasset ma
 theus etiam testimonium prophe
 ticum addidit dicens . Ut adim
 pleretur quod dictum est per eti
 am prophetam dicentem .
Ipse infirmitates nostras accepit . &
 egrotationes portauit . Item alio
 loco dicit marcus . Et quocumq
 introiebat in uicos uel in uillas

aut in ciuitates. in plateis pone-
bant infirmos. & deprecabantur
eum ut uel fimbriam uestimenti
eius tangerent. Et quotquot
tangebant eum. salui fiunt.

Haec nemo alius fecit in eis.
Sic enim est intellegendum quod
ait in eis. non inter eos uel coram
eis. sed prorsus in eis quia sanauit
eos. Haec quippe intellegi uo-
luit quae non solum facerent
admirationem. uerum etiam ma-
nifestam conferrent salutem.

Pro quibus beneficis utique amorem
non odium retribuere debuerunt.

Omnia quippe ceterorum miracula
superat quod est natus ex uirgine.
matrisque integritatem solus potuit
nec conceptus uiolare nec natus.

Sed hoc nec coram eis factum est nec
in eis. Ad cognoscendam quippe
huius miraculi ueritatem. non
communi cum eis aspectu. sed dis-
creto ab eis discipulatu. apostoli
peruenerunt. Iam uero illud
quod die tertio in carne. in qua
occisus fuerat de sepulchro se red-
didit uiuum. & numquam deinde
moriturus cum illa ascendit in
caelum. superat & iam cuncta quae
fecit. Sed neque hoc factum est
in iudaeis neque coram eis.

Et dum non hoc fecerat. quando dice-
bat. si opera non fecissem in eis quae

nemo alius fecit. nimirum ergo
illasunt quae in eorum ualitudinibus.
tanta miracula salutis ostendit.
quae uita illis antea nemo donauit.

Haec enim uiderunt & hoc eis expro-
bans adiungit & dicit. Nunc
autem & uiderunt & oderunt.
& me & patrem meum.

Sed ut impleatur sermo qui in lege
eorum scriptum est. quia odium
habuerunt gratis. Eorum legem
dicit. non ab ipsis inuentam. sed
ipsis datam. sicut dicimus. Panem
nr̄m cotidianum. quem tamen
ad op̄ petimus addendo. Da nobis.

Gratis autem odit qui nullum exo-
dio commodum quaerit. uel in com-
modum fugit. Sic oderunt d̄m
impii. sic diligunt iusti. hoc est
gratis. ut alia praeter illum non
expectent bona quae ipse erit in
omnibus omnia. Quisquis uero
altius actenderit xpm̄ dicentem.
si opera non fecissem in eis. quae nemo
alius fecit. inueniet ipsum fecisse.
si quando quispiam d̄i homo tale
aliquid fecit. Potest quippe ipse
cuncta per se ipsum. nemo autem
potest aliquid sine ipso. Xps̄ namque
cum patre & spu sc̄o non sunt tres
di. sed unus d̄s. de quo scriptum est.

Benedictus d̄ns d̄s israhel. qui facit
mirabilia solus. Nemo ergo alius
fecit quaecumque in eis opera fecit.

Handwritten marginalia in red and black ink, including a large '9' and other symbols.

quo quisquis alius homo . aliquid
eorum fecit . ipso faciente fecit .
Haec autem ipse . non illis facientibus . fecit .

IN TVNVS S^{ER}DOTIS

LIC S^{CI} EVA S^{IC} MATHIUM .

In illo temp^{ore} . Dixit ih^{esu}s discipulis suis
parabolam hanc . Homo quidam
peregre proficiscens uocauit ser-
uos suos & tradidit illis bona
sua . Et reliqua .

L **OMNIBUS BEATI GREGORII**
PAPAE DE HADIM ICTIONE .
ECTIO . S^{CI} EUANGELII
fratres kmⁱ . sollicite considerare
nos . mon^{et} . nenos qui plus ceteris
in hoc mundo accepisse ali-
quid cernimur . ab aucto-
re mundi grauius inde iudicemur .
Cum enim augetur dona . rationes
& iam crescunt donorum .
Tanto ergo esse humilior atque ad
seruiendum promptior quisque de-
bet ex munere . quanto se obligatio-
nem esse conspiciat in reddenda ra-
tione . . . Ecce homo qui peregre
proficiscitur seruos suos uocat eisq^{ue}
ad negotium talenta partitur .
Post multum uero temporis postu-
rus rationem reuertitur . bene
operanter pro adportato lucro
remunerat . seruum uero ab uno
opere torpentem damnat .
Quis itaque iste homo est qui pere-

gre proficiscitur . nisi redemptor nos-
ter . qui in ea carne quam adsump-
serat abiit in caelum . . . Carnis
& iam locus proprius e terra est .
Quae quasi ad peregrina ductur . dum
per redemptorem nr^{um} in caelo
collocatur . . . Sed homo iste peregre
proficiscens . seruis bona sua tradidit .
quia fidelibus suis sp^{irit}alia dona
concessit . . . Et tunc quidem quinq^{ue}
talenta . Alii uero duo . Alii uero com-
misit unum . . . Quinque & enim sunt
corporis sensus . . . Videlicet . uisus .
auditus . gustus . odoratus . & tactus .
Quinq^{ue} igitur talentis . donum quinq^{ue}
sensuum . id est exterior^{um} in scientia
exprimitur . . . Quobus uero intellec-
tus . & operatio designatur . . .
Unius autem talenti nomine . intel-
lectus tantum modo designatur .
Sed is qui quinque talenta accepe-
rat . alia quinque lucratus est . . .
Qui sunt nonnulli . qui & si interna
ac m^{yst}ica penetrare nesciunt .
pro intentione tamen superne pa-
triae . docent recta quos possunt
de ipsis exterioribus . quae acceperunt .
Dumque se acarnis peculantia .
a terrenarum rerum ambitu . atq^{ue}
uisibilium uoluptate custodiunt .
ab his & iam alios ammonendo con-
pescunt . . . Et sunt nonnulli . qui
quasi duobus talentis ditati . intel-
lectum atque operationem percipi